

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕСТРАДНОГО ВИКОНАВСТВА В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Удосконалення процесу підготовки вчителя музичного мистецтва у вищих педагогічних навчальних закладах у зв'язку із зміною художньо-естетичних цінностей завжди було і залишається актуальним. Підвищення майстерності педагога-музиканта є одним з факторів його професійного зростання, бажання не зупинятися на досягнутому, відкривати для себе нові горизонти педагогічних знань і умінь і тим самим постійно просувати вперед процес виховання і підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Демократичні перетворення і кардинальні зміни в освітній системі в останні роки призвели до того, що одностороння спрямованість підготовки вчителя музичного мистецтва йде в минуле, поступаючись місцем орієнтації на більш широке коло цінностей сучасного суспільства.

Естрадна музична культура в її різножанрових проявах тепер є не тільки органічної приналежністю побуту, але і свого роду атрибутикою сучасного музичного мистецтва, що наочно виражено при вивченні запитів і художньо-естетичних потреб сучасної молоді. Вокальне естрадне мистецтво надзвичайно поширене та популярне, динаміка його постійно зростає, воно об'єднує різні форми вокального та інструментального виконавства. В теперішній час це — актуальне художнє явище в системі мистецтв, що охоплює різні сфери музикування і виконавства: сольне виконавство (вокальне, інструментальне), ансамблеве виконавство (вокальні ансамблі, інструментальні ансамблі, вокально-інструментальні ансамблі, рок-групи), також естрадні і джазові оркестри. В Українських школах, ліцеях, коледжах мистецького напрямку з'являються класи естрадного вокалу, при загальноосвітніх школах та будинках дитячої творчості постійно збільшується чисельність гуртків естрадно-виконавчого напрямку, діти і молодь все більш активно залучаються мас-медіа до участі в музичних шоу-програмах.

Наразі вже очевидно, що без урахування інтересів і захоплень школярів, особливо в підлітковому віці, без спеціальних знань у галузі сучасних музичних стилів, різних жанрово-художніх напрямів і специфічних особливостей звукоутворення, сучасний учитель музичного мистецтва працювати не може. Перед ним стоїть завдання формування смаків та музично-естетичних потреб учнів навіть у рамках уже сформованих їх інтересів. Тому вчитель музичного мистецтва має не тільки знати репертуар естрадних жанрів, а й уміти грамотно його виконувати.

У сучасній музично-виховній практиці з метою вдосконалення процесу вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва, розвитку його співочого голосу необхідно враховувати існування не тільки академічного напрямку в вокальному мистецтві, але й інших жанрів, зокрема, естрадного, які є невід'ємною частиною сучасної світової культури. Цим і визначається актуальність цієї статті.

У системі фахової підготовки учителя музичного мистецтва актуальним є знання ролі естрадного мистецтва в естетичній орієнтації молоді, вміння орієнтуватися в сучасних музичних стилях і ритмо-гармонічних формулах. Своєрідна манера естрадного виконавства потребує знання особливостей того чи іншого сучасного стилю та вимагає відповідного методичного рівня підготовки музичного керівника. У зв'язку з цим особливе зацікавлення у студентів спеціальності «Музичне мистецтво» викликає естрадне вокальне мистецтво.

Аналіз попередніх наукових публікацій та досліджень. Нині виникають різноманітні підходи до розвитку естрадно-співацьких можливостей виконавців, як, наприклад, метод «інструментального вокалу» (М. Коробкова, С. Панова). Усвідомлюється в методичних розробках набутий досвід навчання естрадному співу (І. Ісаєва, Е. Белоброва, Н. Скопец), розглядаються проблеми виховання музичного смаку виконавців (В. Мозогот, А. Молчанов, В. Сіров), особливості використання технічних засобів у процесі підготовки співака до публічного виступу (А. Карягіна, В. Мельниченко). Жанрово-стильові особливості естрадного вокального мистецтва висвітлені у працях У. Саржента, Р. Паулса, В. Семенова, М. Львова, В. Тімохіна, Г. Гараняна, А. Симоненко. Утім, потребують більш детальної розробки питання методики формування вокально-естрадних навичок, особливості художньо-естетичної підготовки виконавців до естрадно-співацької діяльності, а також підготовки музичного керівника, здатного на високому методичному рівні здійснювати вокальне виховання дітей і молоді засобами естрадного мистецтва.

Отже, **метою статті** є розгляд проблем формування основ естрадного виконавства в контексті підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Естрадний спів є відносно новим віянням теперішнього музичного виховання, якщо порівнювати його з класичним вокальним співом. Аналіз літератури та практики занять естрадним вокалом показав, що поширеним є уявлення про те, що специфіка вокальної підготовки настільки особлива, що студентів, які мають бажання спеціалізуватись у цьому напрямку, потрібно залучати до естрадного співу з перших кроків їх навчання. Водночас узагальнення прогресивного педагогічного досвіду та власні спостереження за процесом вокального розвитку співаків у галузі естрадного вокалу дають підставу стверджувати, що між класичним та естрадним видами виконавства, незважаючи на всю їх розбіжність, не існує антагонізму. Слід зазначити, що українська національна співацька традиція зумовлена багатьма чинниками: фонетичним складом мовлення, менталітетом народу, специфікою психології, темпераменту, смаків, уподобань, думок, мрій, надій, інтересів, усього розмаїття життя народу. Перевірені часом норми співу в Україні набули рис об'єктивного закону, що визначає специфіку сталої співацької манери, якій властиві природна невимушеність роботи голосового апарату, дикція та артикуляція, відмінний слуховий контроль і, головне, українська кантилена, яка дає підстави називати Україну «північною співацькою Італією» [3, с. 18]. З цього погляду виховання естрадної манери співу повинне здійснюватись на основі поєднання базової класичної вокальної підготовки та формування (на її основі) специфічних навиків звукоутворення, особливих виконавських прийомів, які передбачають: грудночеревне дихання, високу позицію звучання голосу, що забезпечує характерні для всіх голосів норми коливань нижньої та верхньої формант, змішування головного та грудного резонування з переважною участю кожного з них для різної висоти звуків, вільне положення гортані, звільнення м'язів надставної труби (губи, щоки, язик тощо) від надмірного напруження. Важливим аспектом методики викладання естрадного співу є співвідношення технології класичної та власне естрадної манер виконання. Якщо в сфері академічного вокалу виконавці працюють у межах усталеного канону, то метою естрадного виховання є пошук характерного, самобутнього забарвленого співочого тембру, що легко впізнається [4, с. 42]. Для класичних творів типовим є розмаїття жанрів, форм, характерів, проте, для естрадної творчості типовим жанром є пісня, а її змістовне коло є відносно вузьким: це особистісні, навіть інтимні почуття та переживання [4, с. 46]. В естрадному співі існують особливі вокальні прийоми, які використовуються для надання специфічних видів звучання голосу. Це, наприклад, спів на придиханні, рецитація у мовному регістрі, лемент (крик), шепіт, підкреслено ритмізоване дихання, які практично відсутні в академічному співі. В умовах активних, нерідко — танцювальних рухів на сцені, виникають особливі вимоги до дихання, що потребує навичок утримання великої кількості повітря та особливої техніки його розподілу. Оскільки естрадній техніці співу

притаманний слабкий імпеданс, вона обумовлює обов'язкове застосування у виконавстві звукопідсилювальної техніки. Мікрофон є одним з найважливіших компонентів роботи естрадного співака на сучасній сцені, який стоїть між реальним акустичним звуком і його поданням слухацькій аудиторії. При роботі із мікрофоном виникають додаткові вимоги до дикції, артикуляції, професійне користування мікрофоном передбачає вміння направляти його під потрібним кутом, тримати на достатній відстані від губ, відчувати його як продовження співочого апарату, як засіб подачі чистого посиленого голосу [1, с. 82]. Сучасний стан музичної естради потребує від співаків володіння арсеналом зовнішніх засобів виразності, культури пластичної виразності та сценічного руху, знань у галузі менеджменту і медіа-технологій, умінь створювати свій сценічний імідж [2, с. 38].

У Вінницькому державному педагогічному університеті кафедрою мистецької підготовки розроблений курс «Основи естрадного виконавства» для студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Ця дисципліна є однією зі складових у комплексному професійному формуванні творчої особистості й музичному становленні майбутнього фахівця та тісно пов'язана у педагогічному процесі з профільюючими предметами та дисциплінами.

Навчання орієнтовано на практичне оволодіння професійними навичками естрадної вокальної техніки. Метою вивчення дисципліни є формування системи знань, на яких базується процес навчання естрадному співу, вокально-технічних та художніх навичок, підготовка до вокально-педагогічної діяльності. Основні завдання дисципліни «Основи естрадного виконання».

Навчальні:

- сформувати навички співочої постановки;
- навчити використовувати під час співу м'яку атаку;
- сформувати вокальну артикуляцію, музичну пам'ять;
- навчити прийомам самостійної і колективної роботи, самоконтролю;
- сформувати стереотип координації діяльності голосового апарату з основними властивостями співочого голосу;
- сформувати практичні навички роботи з мікрофоном та звукопідсилюючою апаратурою.

Розвиваючі:

- розвинути гармонійний та мелодійний слух;
- вдосконалювати мовний апарат;
- розвинути вокальний слух;
- розвинути співоче дихання;
- розвинути артистичну сміливість і природність;
- розвинути рухливість м'якого піднебіння;
- розширити діапазон голосу;
- розвинути вміння триматись на сцені.

Виховні:

- виховати естетичний смак студентів;
- виховати інтерес до співочої діяльності і до музики в цілому;
- сприяти формуванню волі, дисциплінованості, взаємодії з партнерами;
- виховати наполегливість, витримку, працьовитість, цілеспрямованість — високі моральні якості;
- забезпечити професійну готовність сучасного учителя музичного мистецтва до здійснення вокально-педагогічної діяльності у загальноосвітній школі та позашкільних установах.

Професіоналізм естрадного виконавця-вокаліста формується в процесі індивідуальних занять. Навчальний процес будується у діалектичній єдності процесу формування загальних базових співацьких умінь та специфічно-естрадних навичок.

Розроблено методик у навчання співу, що містить у собі: основні принципи навчання (досягнення свободи і «комфортності» в процесі співу, цілісний та системний підхід до процесу формування вокальних навичок, універсальність методики вокального виховання голосу співака, спів на різних мовах, спів відкритим округлим звуком, емоційно-позитивний настрій студентів тощо) їх теоретичне обґрунтування, комплекс вокально-тренувальних вправ для настройки голосу на спів у мовній позиції, зміст навчання, способи управління співочим процесом, методи формування основних співочих навичок. Навчальним матеріалом дисципліни є педагогічний і концертний репертуар, що містить у собі естрадні вокальні твори, які охоплюють різноманітні стилі і напрямки естрадної музики, народні пісні в сучасній естрадній і джазовій обробці.

Критерієм ефективності вокального виховання сучасного вчителя музичного мистецтва в вищому навчальному закладі є підготовка спеціаліста, який володіє академічними та естрадними вокально-виразовими засобами, сучасними методиками вокального виховання, має високий рівень пластичної культури та сценічної поведінки.

Висновок. Оскільки сучасна загальноосвітня школа потребує фахівця нового формату, здатного здійснювати не тільки навчальну, а й позанавчальну діяльність з вільним використанням сучасних методів навчання та освітньо-інформаційних технологій [5, с. 501], вивчення основ естрадного виконавства майбутніми вчителями музичного мистецтва стає дійсною потребою розвитку сучасної музично-педагогічної системи, яка переходить від епізодичної присутності сучасного естрадного мистецтва в школі до системного моделювання його освітньої і виховної функції.

Література:

1. Дрожжина Н. В. Функції мікрофону у вокальному виконавстві на естраді / Н. Дрожжина // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. праць. — Вип. 15. — Х.: ХДУМ ім. Котляревського, 2005. — С. 77-86.
2. Дрожжина Н. В. К проблеме сочетания эстрадного вокала с хореографией и пластикой / Н. Дрожжина // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. праць. — Вип. П. — Х.: Стиль-Іздат, 2003. — С. 107-114.
3. Євтушенко Д. Питання вокальної педагогіки / Д. Євтушенко. — К., 1987. — 254 с.
4. Конников А. П. Мир эстрады / А. Конников. — М.: Искусство, 1980. — 272 с.
5. Яременко Н. В. Роль позанавчальної виховної роботи у всебічному розвитку студентської молоді / Н. В. Яременко // Всебічний розвиток особистості студента : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф.— Ірпінь, 2001. — 548с.

Стаття присвячена актуальним проблемам розробки питань підвищення якості професійної підготовки фахівців. Важлива роль при цьому належить педагогічним ВНЗ, що сприяють комплексному професійному формуванню творчої особистості й музичному становленню майбутнього фахівця. У цьому контексті значущим є особлива популярність музичного мистецтва естради, яка займає певну нішу в художній культурі України. При цьому естрадна вокальна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва виступає рівноправним компонентом його професійної підготовки, представляючи собою складний процес, що має свої специфічні особливості.

Ключові слова: естрадне виконавство, педагогічна діяльність, вокальні здібності, педагогічні методи.

Статья посвящена актуальным проблемам разработки вопросов повышения качества профессиональной подготовки специалистов. Важная роль при этом принадлежит педагогическим вузам, способствующим комплексному профессиональному формированию личности и музыкальному становлению будущего специалиста. В данном контексте значимым представляется особая популярность музыкального искусства эстрады, которая занимает определенную нишу в художественной культуре Украины. При этом эстрадная вокальная подготовка будущего учителя музыкального искусства выступает равноправным компонентом его профессиональной подготовки, представляя собой сложный процесс, имеющего свои специфические особенности.

Ключевые слова: эстрадное исполнительство, педагогическая деятельность, вокальные способности, педагогические методы.

Improve the training of teachers of musical art requires the development issues to improve the quality of professional training. Important role belongs to pedagogical institutes contributing to the formation of an integrated professional identity and musical development of the future specialist. In this context, significant seems particularly popular music pop art, which occupies a niche in the artistic culture of Ukraine. In this pop vocal training future the teacher of musical art stands equal component his training, it is a complex process, which has its own specific features.

Key words: *pop performance, teaching activities, vocal abilities, pedagogical methods.*